

ACC. N:R M. 15646: 1-9.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Algot Nilsson, Osby*
Härad: *V. Göinge* Berättare: " " "
Socken: *Wisseltoffa* Berättarens yrke: *lantbrukare*
Uppteckningsår: *1960* Född år *1887* i *Wisseltoffa*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Emigration. s. 1-9.

LuF 103

29/3-60

M 103

1

Från min hembygd, Göinge i norra Skåne har en stor emigration ägt rum. Den började i mitten av 1800-talet och var störst under 80 och 90-talen och sedan i mindre omfattning till 1914 då första världskriget utbröt. Det var huvudsakligen till Förenta staterna i Amerika som man reste till.

Men under tiden vid sekelskiftet var var det en del som reste till Danmark och fick arbete vid lantbruk och tegelbruk. Endel av dessa var endast säsongarbetare där, men många gifte sig och bosatte sig där.

Det var nästan endast torpare och backstragesittare samt bondrönes som reste till Amerika. Deras ekonomiska vilkor var knappa och det var svårt att få arbete.

Barnkullarna var stora och det var ingenting ovanligt med 8-10 barn hos bönder och torpare

Hos bönderna var det vanligt att älske sonen
övertog gården och sedan brukade de andra söner
övertaga ett torp eller taga tjänst som militär,
men då emigrationen började reste man hellre till
Amerika då man hörde hur andra lyckats.

Det var endast yngre personer som reste
och de äldre stannade i allmänhet kvar.

Det var sällsynt att hela familjer reste till
Amerika, men flera ungdomar i sällskap, med
en eller två från varje familj.

Grundorsaken till emigrationen var
i de flesta fallen brist på arbete och dåligt betalt
för det arbete som fanns. Jag har aldrig hört
att politiska faktorer inverkade vid emigrationen
men sociala missförhållanden kunde inverka.

Endast vid ett tillfälle har jag hört att det
var religiösa faktorer som varit avgörande.
Det var i början av 1900-talet som agenter från

mormonstaten Uta förkunnade mormonernas åsikter och fick ett tiotal att resa till denna stat. Det var ej i nämnvärd grad man reste för att komma undan värnplikten. Men om man i alla fall skulle emigrera vid den åldern, reste man ju gärna innan värnplikten skulle göras. De flesta familjer hade släktingar eller vänner som rest till Amerika och skrev hem, och dessa brev inverksade ofta att deras bekanta reste efter.

De som emigrerat sände ofta bidningar till sina släktingar och vänner och detta bidrog nog också till att öka reslusten.

Under slutet av 1800-talet var det vanligt att ångbåtsbolagen hade ombud i stations-samhällen, men även kringresande agenter som genom färgstarka afficher och beskrivningar sökte värva resenärer.

I allmänhet fattades beslut om resa efter något övervägande. Men jag vet fullt väl då det bestämdes samma dag som resan ägde rum. Det förekom också tillfällen att man rynde till Amerika efter något bråk t. ex ett svårt slagimål där man riskerade häktning. Man brukade tala om att man kunde skaffa falska pass i Köpenhamn och det var ej så svårt att komma ut ur landet på den tiden. Ett anskaffa pass och erforderliga handlingar brukade annars fartygslinjernas ombud ombesörja eller länsmannen som landsfiskalen förr kallades.

Det var i allmänhet genom brev från släktingar och bekanta i Amerika som man erhöll en föreställning om förhållandena i landet. Tal av plats bestämdes delvis av vilket yrke man hade, men man reste merendels till någon bekant som ordnade arbets i början.

Det var mycket sällsynt att man försökte lära sig språket innan man reste. Språkkunniga läsare fanns ju ej utan vid läroverken i städerna.

Det var ej så mycket av sina ägodelar man kunde packa ner i en koffert, det blev mest kläder som man behövde. Man köpte en stor plåtkoffert eller järnbestagen läderkoffert att packa i. Då det ~~var~~ merendels var ungdomar som emigrerade hade man ej så många ägodelar och var det något man ej kunde taga med sig sålde man det till sysskon och goda vänner. Då det i allmänhet var brist på kontanter hos torpare och småbönder ~~var det~~ var det vanligt att slägtingar eller grannar som förut rest till Amerika antingen sände pengar till resan eller sände biljett för resa. Sedan fick ju dessa lån betalas tillbaka när man fått arbete i det nya landet.

Det brukade förekomma ett kafferep eller hos mera välbärgat folk ett kalas före avresan. Jag minns att jag var med på ett dylykt kafferep hos en granne då jag var 8 år gammal, då två av hans söner skulle resa till Amerika. En tredje son hade rest dit förut. Vid affärden brukade man överlämna blomkuketter, och ofta då man kom till järnvägsstationen såg man ungdomar blomstersmyckade liksom studenter vid examen och då visste man att det var emigranter.

Någon särskild inställning i orten till emigranterna eller emigrationen kan man ej tala om, ty då det var brist på arbete var det ju naturligt att man reste, då det var goda tider i Amerika. Fast man tyckte ju att det var synd att de bästa ungdomarna reste.

Härifrån denna orten reste ^{man} mest till Malmö och stundom gick man ombord i Hörsenhamn.

Överfarten till Amerika tog ju ganska lång tid förs då man ej hade så stora eller bekväma båtar. Jag hade en faster som reste till Amerika 1880 och hon talade om att resan var mycket stormig och påfrestande.

Till att börja med blev det mest lant- och skogsarbete för emigranterna. Men de som lärt sig något yrke sökte sig så fort som möjligt till byggnadsarbete eller fabriksarbete. För flickorna blev det mest att ta plats som hembiträde och dessa platser var ganska bra avlönade och svenska hembiträden var eftersökta.

Man brukade ontala att svenskar brukade vara omtyckta för bättre pålitlighet och arbetsamhet än folk från andra emigrationsländer. Härifrån denna trakt var det vanligt att man reste till staterna Michigan och Minnesota, där klimat och natur liknade

hembygden, och där har bott många svenskar ända sedan emigrationen började.

Under den första tiden uppehölls gärna en livlig brevväxling med släktingar och vänner, men med åren blev det allt längre mellan breven särskilt sedan man gift sig och fått familj att tänka på. I breven brukade man berätta om dels sina personliga angelägenheter samt om de gamla vänner och landsmän som man träffat, samt om föreningar och klubbar samt kyrkliga samfund som man tillhörde. Man talade också om naturen och geografiska skillnader mot hemlandets. Mer sällan talade man om politiska och sociala förhållanden.

Det var mycket vanligt att man sände pengar och gåvor till föräldrar, syskon och goda vänner. En 25 dollarsedel till föräldrarna

vid en födelsedag var en vanlig present, och en 5 dollar till gamla kamrater var mycket vanligt. Men under krigstiden sändes också paket med 2 eller 3 kilo kaffe, vilket var mycket uppskattat.

Några nyheter som införts genom emigranter kan man knappast säga har ägt rum. Om en svenskamerikan kom hem och köpte en lantgård drev han den på samma sätt som andra lantbrukare i trakten. Det var många som kom hem på besök efter några år. Det var i allmänhet de som lyckats i ekonomiskt avseende. De som på något sätt misslyckats hörde man ej av.

Det var ej så ofta några stannade i Sverige, och då var det de som hade kapital och köpte ett lantbruk, eller startade en verkstad, eller en byggnadsfirma.